Natuur & Milieu educatie

Groep 3-4
Winterfeest voor vogels

Dit is een product van Stichting Vogelpark Avifauna

Avifauna
vogels en zoo

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Leerdoelen, doelgroep, samenvatting
3. Inhoud en organisatie van de les
4. Achtergrondinformatie

Bijlagen

Bijlage 1: Verhaal; Winterkoninkje en zijn vriendjes.
Bijlage 2: Kleurplaten
Bijlage 3: Vogelvoer maken
Bijlage 4: Werkblad 'vogels observeren'
Bijlage 5: 'Welke vogel ben ik?' Speelkaarten
Bijlage 6: 'Welke vogel ben ik?' werkblad
Bijlage 7: Onze tuinvogels

Inhoud pakket

- Frituurvet
- Strooivoer
- Pinda's

1. Inleiding

Vogels in de winter hebben allemaal eigen manieren om deze barre periode door te komen. Sommige vogels vertrekken zelfs naar verre en warme landen. Voor de vogels die hier achter blijven is het een zware en moeilijke tijd. Zij kunnen best een beetje hulp gebruiken en met het pakket maak je een echt feestmaal voor vogels.

2. Leerdoelen, doelgroep, samenvatting

Leerdoelen

- De leerlingen weten hoe egels, eekhoorns, konijnen, trekvogels en standvogels de winter doorkomen.
- De leerlingen weten wat een winterslaap en winterrust is.
- De leerlingen weten hoe ze vogels in de winter kunnen helpen.
- De leerlingen kunnen de bekendste tuinvogels herkennen en benoemen.

Sustainable Development Goals

Doelgroep
Dit materiaalpakket is bedoeld voor de groepen 3 en 4 van de basisschool.

Samenvatting
De leerlingen leren dat sommige vogels vertrekken naar warme landen in de winter en dat andere vogels in Nederland blijven en zich aanpassen aan de kou. Tijdens de lessen wordt er ingegaan op hoe de vogels zich aanpassen en welke vogels er op het schoolplein gevonden kunnen worden. Ook gaan de leerlingen hun eigen vogelvoer maken.

3. Inhoud en organisatie van de les - Les 1 Introductieles

Tijdens de introductieles maken de leerlingen kennis met hoe verschillende dieren de winter doorkomen. Er wordt ingegaan op de verschillende kenmerken van winter en de leerlingen leren het verschil tussen trekvogels en standvogels

Inleiding
Laat de leerlingen kennis maken met het onderwerp door een filmpje op Schooltv te kijken. Dit filmpje is een introductie op het onderwerp winterfeest voor vogels en is te vinden op schooltv.nl met de zoekterm 'vogels in de winter'.

Start na het bekijken van het filmpje een klassikaal gesprek over de winter. Stel verschillende vragen aan de leerlingen; Vinden de leerlingen de winter fijn? Wat doen ze graag buiten in de winter? Zijn ze graag buiten in de winter? Wat trekken de leerlingen aan om warm te blijven? Hoe zorgen de leerlingen ervoor dat het in huis lekker warm is? Zouden dieren het ook koud hebben in de winter? Hoe blijven de dieren warm? Sommige dieren trekken weg in de winter naar andere landen, waarom zouden ze dat doen? Ook huisdieren krijgen in de winter een dikkere vacht, hebben de leerlingen thuis ook een huisdier? Wordt hun vacht ook dikker in de winter?

kern
Lees de leerlingen het verhaal voor over Winterkoninkje en zijn vriendjes. Deze is te vinden in bijlage 1 van dit document. Het verhaal maakt de leerlingen duidelijk hoe een winterkoninkje, een eekhoorn, een egel, een zwaluw en een konijn zich voorbereiden op de winter en hoe ze deze doorkomen. U kunt er voor kiezen de leerlingen tijdens of na het voorlezen van het verhaal een tekening te laten maken over het verhaal of een kleurplaat te laten kleuren gericht op de onderwerpen. In bijlage 2 ziet u enkele voorbeelden van kleurplaten maar op internet zijn er ook vele te vinden.

Afsluiting
Evalueer het verhaal over Winterkoninkje en zijn vriendjes. Stel de leerlingen vragen over het verhaal. Waarom had het winterkoninkje het niet koud buiten? Hoe kwam de egel de winter door? De eekhoorn hield niet van de kou, maar hij moest wel eten. Hoe loste hij dit op? Waarom ging de zwaluw naar een warmer land vliegen? Hoe bleef het konijn warm?

Maak met de leerlingen een woordenweb op het (digitale) schoolbord of laat de leerlingen individueel een woordenweb maken. Zet als onderwerp 'vogels in de winter' neer. Laat de leerlingen alle woorden opschrijven die ze hiermee associëren. Bespreek vervolgens het woordenweb klassikaal na.

Les 2 Kernles

Tijdens de kernles wordt ingegaan op hoe we standvogels de winter door kunnen helpen. Voor deze les zijn de materialen uit het materiaal pakket nodig. Verder heeft u nog stompe naalden, touw, plastic bekertjes, scharen, messen en een magnetron nodig.

Inleiding

Kijk met de leerlingen terug op de vorige les. Welke dieren hebben allemaal een dikke vacht gekregen? Welke dieren bouwen een wintervoorraad en houden een winterslaap of winter rust? Welke aanpassingen hadden vogels in de winter?

Voor vogels kan het soms lastig zijn om voedsel te vinden in de winter. Als het vries is de bodem bevroren, en soms ligt er zelfs sneeuw, insecten zoeken is dan erg lastig. Ga met de leerlingen naar buiten. Kijk samen met de leerlingen of ze insecten op het schoolplein kunnen vinden. Ga vervolgens terug naar het lokaal en evalueer met de leerlingen of en welke insecten ze gevonden hebben. Leg vervolgens aan de leerlingen uit dat er doordat het winter is er veel minder insecten te vinden zijn. Vraag aan de leerlingen hoe wij vogels aan voedsel kunnen helpen?

kern

De leerlingen gaan vogelvoer maken om de standvogels in de winter te helpen. Het voedsel wat de leerlingen gaan maken zijn;

- Vetbollen
- Pindaslingers

De uitleg van hoe je deze 2 voedselsoorten maakt is te vinden in bijlage 3 van dit document. Verder heb je de materialen uit het materiaalpakket nodig en de materialen die hierboven in het groene vlak genoemd staan.

Je kunt er voor kiezen om de klas te spitsen in 2 groepen en elke groep 1 voedselsoort te laten maken, of je voert beide met de hele klas uit.

Afsluiting

Nu het voedsel klaar is kan het buiten worden opgehangen. Vogels hebben graag een rustig plekje om te eten. Hoewel het erg leuk is om de vetbollen precies voor het raam te hangen, is de kans kleiner dat er dan ook vogels van komen eten. Het is daarom beter om de vetbollen op een paar meter van het raam af te hangen, bijvoorbeeld in een struik of een boom. Op deze manier kunnen de vogels rustig eten en kunnen de leerlingen de vogels spotten vanuit het klaslokaal.

Ook kan ervoor gekozen worden dat de leerlingen het voedsel mee naar huis nemen en in hun eigen tuin/balkon ophangen.

Er zijn veel verschillende vogels in Nederland. Niet alle vogels eten het zelfde voedsel of willen op de zelfde manier gevoerd worden. Veel vogels eten uit de vetbollen of van de pindaslingers maar sommige vogels, zoals de vink en de groenling eten liever van de grond. Voor deze vogels kan er gekozen worden om een platte schaal met vogelzaad neer te zetten. Ook zijn sommige vogels wat schuw, deze komen niet graag uit de struiken het schoolplein op. Zorgt daarom ook voor een voerplek bij of in de struiken.

Tip: Laat de leerlingen van groep 7/8 een voerplankje timmeren. Hierop kan strooivoer of verschillende fruitsoorten neergelegd worden.

Zolang het licht vriest kun je ervoor kiezen om ook een ondiepe schaal met water voor vogels neer te zetten. Zodra het harder gaat vriezen wordt dit afgeraden. Het water wat bij de vogels op de veren terecht komt bevriest dan waardoor ze niet meer kunnen vliegen.

Les 3 Verwerkingsles

In de verwerkingsles gaan we wat dieper in op de vogelsoorten die in de winter op het schoolplein voorkomen. We gaan bekijken welke vogels er op het schoolplein voorkomen en we gaan een spel spelen om de verschillende vogelsoorten wat beter te leren kennen.

Voorbereiding
De leerlingen starten met het maken van een vogelkijkhut in de klas. Zorg dat u hiervoor voldoende kranten of eventueel ander oud papier beschikbaar hebt.

Inleiding
Tijdens deze les gaan de leerlingen vogels observeren en tellen. Leg de leerlingen uit dat vogels erg schrikachtig kunnen reageren op mensen. Om goed vogels te kunnen kijken is het daarom belangrijk dat de vogels de leerlingen niet kunnen zien, maar de leerlingen de vogels wel. Daarom gaat de klas de ramen in het lokaal afplakken met kranten. Maak verschillende kijkgaatjes in de kranten. Zo kunnen de leerlingen wel naar de vogels kijken, maar de vogels niet naar de leerlingen.

Plak op de kranten verschillende soorten vogels. Zo ziet de kijkhut er niet alleen leuker en gezelliger uit, maar de plaatjes zijn ook nog eens heel handig als geheugensteuntje. In bijlage 4 van dit document is het bijbehorende werkblad te vinden.

Kern
Nu de vogelkijkhut helemaal klaar is, is het voor de leerlingen tijd om de vogels te observeren en te tellen. Voordat de leerlingen beginnen is het handig allereerst de vogelsoorten op het werkblad al eens te bespreken. Wat valt de leerlingen op aan de vogels? Welke vogel vinden zij het mooist? Welke vogels hebben ze al eens eerder gezien? Welke vogel hopen zij tijdens de telling te zien? Laat de leerlingen elk ongeveer tien minuten observeren in groepjes van vijf.

Het aantal vogels kan door middel van het werkblad ‘Vogels tellen’ worden bijgehouden. Bij elke vogel die zij zien mogen ze een rondje inkleuren bij de desbetreffende vogel op het werkblad. Hierdoor kunnen de leerlingen op een eenvoudige manier bijhouden welke vogels ze zien.

Evalueer de observaties. Welke vogels zijn de leerlingen het vaakst tegen gekomen? Maak met de leerlingen een top drie op het (digitale) schoolbord van de vogels die zij het meest zijn tegengekomen.

Afsluiting
Als afsluiting gaan de leerlingen het spel ‘Welke vogel ben ik?’ spelen. De speelkaarten voor dit spel zijn te vinden in bijlage 5 en 6 van dit document. Hierbij pakt een leerling één kaart waarop een vogel staat afgebeeld. Gebruik voor deze kaarten de uitgeknipte afbeeldingen van bijlage 5. De andere leerlingen hebben bijlage 6 voor zich liggen waarop alle vogels staan afgebeeld, waaronder de vogel die is getrokken.

De leerlingen mogen nu om de beurt een vraag stellen die met ja of nee beantwoord kan worden. Voorbeelden hiervan zijn; Ben je een zwarte vogel? Heb je een rode borst? Ben je een watervogel? Wanneer een leerling weet welke vogel zijn klasgenoot is mag hij dit zeggen, heeft hij het fout dan is hij af. Deze leerling mag dan niet meer meespelen tot de nieuwe ronde.

Er kan gekozen worden om dit spel klassikaal spelen of de leerlingen in groepjes verdelen. Het voordeel van kleine groepjes is dat iedere leerling aan de beurt komt en een vraag kan stellen. Wanneer de klas erg groot is wordt dit dan ook aangeraden. Wanneer u een kleine klas heeft kunt u er voor kiezen om het spel klassikaal te spelen.

4. Achtergrondinformatie

Wanneer vogels voeren?
Vogels gebruiken het hele jaar veel energie. In de winter om zich op temperatuur te houden, in het voorjaar om te nestelen en om eieren te leggen, daarna om hun territorium te verdedigen en hun jongen groot te brengen. In het najaar moeten ze weer reserves opbouwen voor de winter.

Vogels kunnen dus het hele jaar bijgevoerd worden. Ze zullen zich niet volproppen als hun honger gestild is. Ook zullen ze niet verleren zelf voedsel te vinden. Jarenlang werd geadviseerd om vogels in de lente helemaal niet bij te voeren. De reden is dat jonge vogels veel zaden en noten niet goed kunnen verteren. Het blijkt echter geen kwaad te kunnen. De ouders doen zich tegoed aan het moeilijker verteerbare voer, terwijl ze hun jongen voeden met insecten. Pas als er een totaal gebrek is aan natuurlijk voedsel bieden ze ook hun kroost zaden en noten aan. In dat geval moet je er op letten dat er geen hele pinda's te vinden zijn, maar alleen kleine stukjes.

Herfst
Zodra het kouder wordt komen de vogels weer dichterbij huis. Ze gaan nu actief op zoek naar een plek waar ook in koude jaargetijden wat te vinden is. Als je ze nu gaat voeren, heb je al snel stamgasten voor de winter. Veel vogelsoorten waarderen nu ook de vitaminerijke bessen die vaak in tuinen te vinden zijn. Bij lagere temperaturen in de herfst kunnen de vetbollen en pinda's weer ophangen worden. Let er in deze tijd wel extra goed op dat voer niet beschimmelt.

Winter
In de winter kunnen vogels weinig insecten, bessen en zaden vinden. Zeker als het vriest of als er sneeuw ligt. Vogels komen daarom in de winter gemakkelijker in de buurt van je huis. In ruil voor een beetje voer laten ze zich goed bekijken! Het kost vogels veel energie om hun lichaamstemperatuur op 40 graden te houden. In een koude nacht verliezen kleinere soorten wel tien procent van hun gewicht. Als je wat voer strooit komen ze dus graag eten. Als extra energiebron kun je vetbollen en pinda's ophangen.

Lente
In de lente is het topdrukte in het vogelbestaan. Een partner zoeken, een nest bouwen, eieren leggen, jongen grootbrengen. Ook nu kun je de vogels een handje helpen. Het voedsel moet in deze periode meer kalk en eiwit bevatten dan in de winter en minder vet. Vetbollen en pinda's kunnen in het voorjaar dan ook beter van het menu worden geschrapt. Ook omdat vet door de oplopende temperatuur kan gaan smelten en vies kan worden. Het is absoluut af te raden nog hele pinda's te voeren in het voorjaar. Wanneer vogels de jongen hiermee voeren, kunnen ze er in stikken. Insecten, rupsen en wormen zijn een bron van eiwitten. Vogels zullen daar altijd zelf naar op zoek gaan, ook al ligt er voer op je voedertafel. Kalk zit in veel natuurlijk voedsel. Mocht je de vogels toch aan extra kalk willen helpen dan kun je ze wat goed uitgekookte en fijngestampte eierschalen geven. Geef ze geen melk!

Zomer
In de zomer hebben vogels vooral veel eiwitten nodig. Deze zorgen ervoor dat hun verenkleed in de winter dik genoeg of sterk genoeg is voor een verre trek. Deze eiwitten verkrijgen zij uit insecten. Je kunt de vogels geen eiwitten voeren, maar je kunt er wel voor zorgen dat er meer eiwitten (insecten) in je tuin te vinden zijn. Zorg in de zomer voor genoeg bloeiende planten in je tuin, dit trekt insecten aan.

Onze Tuinvogels
Tuinvogels zijn er in alle soorten en maten. We hebben de meest voorkomende wintervogels weergegeven en benoemd. We hebben alleen de standvogels benoemd en niet te trekvogels. De tuinvogels zijn te zien in bijlage 7 van dit document.

Bijlage 1: Verhaal; Winterkoninkje en zijn vriendjes.
Bijlage 2: Kleurplaten
Bijlage 3: Vogelvoer maken
Bijlage 4: Werkblad ‘vogels observeren’
Bijlage 5: ‘Welke vogel ben ik?’ Speelkaarten
Bijlage 6: ‘Welke vogel ben ik?’ werkblad
Bijlage 7: Onze tuinvogels

Bijlage 1 Verhaal; Winterkoninkje en zijn vriendjes

Het was een koude winterdag in het bos. Alle bomen waren wit van de sneeuw, de ijspegels hingen aan de takken en de plassen waren bevroren. Er was bijna geen plekje in het bos te vinden waar geen sneeuw lag! Winterkoninkje was net wakker geworden en zat op een tak in de Eikenboom. Het was de allereerste keer dat hij sneeuw zag. Winterkoninkje vond de sneeuw zo mooi dat hij niet op kon houden met fluiten zo blij was hij! Hij wipte heen en weer, van de ene naar de andere tak. Hij kon niet wachten om in de sneeuw te spelen met zijn vriendjes Eekhoorn, Egel, Zwaluw en Konijn. Zij waren zijn aller beste vriendjes. Ze speelden heel vaak met elkaar. Eerst in de lente toen ze nog maar heel klein waren. Daarna in de zomer toen het zo warm was dat ze in de plas gingen zwemmen en ook in de herfst toen alle blaadjes van de bomen vielen. Winterkoninkje wilde snel op zoek naar zijn vriendjes om in de sneeuw te spelen en over het ijs te glijden.

Vlug vloog Winterkoninkje hoog de boom in, naar het holletje van Eekhoorn. ‘Eekhoorn, Eekhoorn!’, floot Winterkoninkje blij. ‘Kom je buiten spelen? Er ligt héél veel sneeuw, we kunnen gaan sleeën!’

Heel voorzichtig stak Eekhoorn, luid geeuwend, zijn snuitje uit zijn holletje. ‘Hoi Winterkoninkje’, zei hij.

‘Ben je net wakker Eekhoorn?’, vroeg Winterkoninkje. ‘Het is toch al lang tijd om wakker te zijn?’

‘Ja, ik werd wakker van jouw gefluit. Eekhoorntjes slapen de hele winter. We worden alleen maar wakker wanneer we honger hebben en onze maagjes beginnen te knorren. Wanneer dat gebeurd gaan we heel snel naar buiten en pakken gauw de nootjes die we in de herfst al verstopt hebben. Brrr’, zei Eekhoorn. ‘Het is veel te koud buiten, hier in mijn holletje is het lekker warm.’

‘Koud? Ik vind het helemaal niet koud’, zei Winterkoninkje.

‘Dat komt omdat jij een hele dikke laag donsveertjes hebt. Tussen die donsveertjes zit heel veel lucht en die lucht wordt heerlijk warm. De veertjes zorgen er dus voor dat je een lekkere dikke winterjas aan hebt’, legde Eekhoorn uit.

‘Heb jij geen winterjas Eekhoorn?’, vroeg Winterkoninkje zich geschrokken af. ‘Nee, een winterjas heb ik niet, maar wel een lekkere warme deken.’ Eekhoorn liet zijn mooie, dikke, rode staart zien. ‘Mijn staart zorgt ervoor dat ik het niet koud krijg. Als ik ga slapen gebruik ik hem als lekkere warme deken. Ik ga snel mijn holletje weer in, tot in de lente Winterkoninkje!’

‘Tot in de lente Eekhoorn!’, floot Winterkoninkje Eekhoorn gedag.

Eekhoorn moest slapen in de winter, dat begreep Winterkoninkje heel goed. Daarom ging hij op zoek naar zijn andere vriendjes, zij wilden vast wel met hem spelen in de sneeuw. Snel vloog Winterkoninkje naar beneden, hij sloeg rechts af bij de Dennenboom, vloog over de omgevallen Kastanjeboom en kwam zo bij het holletje van Egel. Het holletje had Egel al in de herfst gevonden en Winterkoninkje had hem daarbij geholpen. Hij was erg trots op het mooie plekje, dat hij voor zijn vriendje had uitgezocht.

‘Egel ben je thuis?’, vroeg Winterkoninkje toen hij in het holletje keek. Winterkoninkje zag Egel liggen, helemaal verstopt tussen de bladeren en takjes. Sliep Egel ook de hele winter net als Eekhoorn? ‘Egel wakker worden!’, riep Winterkoninkje. ‘Wil je met me spelen in de sneeuw?’ Egel reageerde niet op het luide geroep. Misschien kon Winterkoninkje Egel wakker schudden? Snel wipte Winterkoninkje naar Egel toe. Toen Winterkoninkje Egel aanraakte merkte hij dat Egel helemaal koud was, Egel leefde toch nog wel? ‘Oehoe Oehoe’, hoorde Winterkoninkje buiten hoog uit een boom.

‘Hallo meneer’, zei Winterkoninkje. ‘Wie bent u?’

‘Ik ben Uil’, zei de vreemde wijze vogel hoog in de boom.

‘Weet u wat er met Egel aan de hand is?’, vroeg Winterkoninkje verdrietig.

‘Wees niet bang’, zei de wijze uil. ‘Egel houd een winterslaap, hij wordt weer wakker in de lente’.

‘Eekhoorn slaapt ook in de winter, maar hij werd wel wakker toen ik hem riep. Waarom wordt egel niet wakker en waarom is hij zo koud?’, vroeg Winterkoninkje nieuwsgierig.

‘Egel wil niet naar buiten, zelfs niet om te eten zoals Eekhoorn doet’, legde de wijze uil uit. ‘Egel vindt het veel te koud in de winter, daarom heeft hij de hele herfst gegeten. Egel heeft zoveel gegeten dat er niets meer in zijn buik paste. Met al dat eten in zijn buik kan hij de hele winter slapen zonder wakker te worden en zonder te eten. Egel heeft ook zijn hartslag naar beneden gedaan, Dit zorgt ervoor dat hij nog langer kan slapen. Hierdoor voelt Egel ook heel koud aan. Wanneer het buiten weer warmer wordt en wanneer de planten weer gaan bloeien, dan pas wordt Egel weer wakker’.

Winterkoninkje bedankte de wijze uil en vloog teleurgesteld weg. Was er dan geen enkel vriendje dat met hem kon spelen in de winter?

Winterkoninkje had een goed idee. Hij ging naar Zwaluw toe! Zwaluw was net als hij een vogel en had dus vast ook een lekkere warme winterjas gekregen. Winterkoninkje was er zeker van dat Zwaluw wel met hem kon spelen in de sneeuw. Hij vloog naar het stenen huis, helemaal aan de andere kant van het bos. Onder het dak van het stenen huis had Zwaluw zijn nestje gemaakt. ‘Zwaluw ben je thuis?’, vroeg Winterkoninkje.

‘Hoi Winterkoninkje, kom je afscheid nemen?’, vroeg Zwaluw ‘Dat is heel erg aardig van je.’

‘Afscheid nemen? Ik kom vragen of je met me wilt spelen in de sneeuw. Waar ga je dan naar toe Zwaluw?’, vroeg Winterkoninkje verdrietig?

‘Ik ga naar een warm land vliegen, hier kan ik geen insecten meer vinden. Ik eet alleen maar insecten en zonder insecten overleef ik de winter niet’, legde Zwaluw uit.

‘Kom je dan nooit meer terug?’, vroeg Winterkoninkje.

‘Natuurlijk wel Winterkoninkje, wanneer het weer warmer wordt kom ik terug! Dan zijn er weer genoeg vliegjes te vinden en dan kunnen wij weer spelen’. Winterkoninkje nam zwaaiend en fluitend afscheid van Zwaluw. ‘Tot ziens Zwaluw! Fijne reis, vlieg voorzichtig!’

Nog een vriendje dat niet met hem kon spelen. Er was vast niemand die met hem kon spelen, dacht Winterkoninkje verdrietig.

Er was nog één vriendje aan wie Winterkoninkje kon vragen om met hem te spelen, dat was Konijn! Vliegensvlug vloog hij naar het hol van Konijn in de grote besneeuwde heuvel. Winterkoninkje landde precies voor de ingang van het hol. In het hol zag hij Konijn met vader en moeder konijn en al zijn broertjes en zusjes. Het zag er binnen warm uit. Konijn wilde vast niet naar buiten komen.

‘Hallo Konijn, moet jij ook slapen in de winter net als Egel?’, vroeg Winterkoninkje voorzichtig.

‘Nee hoor’, zei Konijn.

‘Moet je dan misschien naar een warm land, omdat je hier geen eten kan vinden door de kou, net als Zwaluw?’

‘Nee, ook niet’, zei Konijn vrolijk.

‘Vind je het dan misschien te koud buiten om te spelen net als Eekhoorn?’, vroeg Winterkoninkje nog steeds een beetje verdrietig.

‘Nee, hoor ik heb een lekkere dikke wintervacht gekregen’, zei Konijn. ‘Net als jouw donsveertjes, houdt mijn dikke wintervacht mij heerlijk warm. Ik heb net als jij een winterjas!’

‘Dat vind ik erg leuk om te horen!’, floot Winterkoninkje blij. ‘Ik wil je namelijk vragen of jij samen met mij wilt spelen in de sneeuw? Eekhoorn kon niet spelen. Hij slaapt in de winter en wordt alleen wakker als zijn maagje begint te knorren en hij moet eten. In de herfst heeft hij al nootjes gezocht, zodat hij niet lang hoeft te zoeken en snel weer kan slapen. Ook Egel kon niet spelen, hij eet zijn buikje in de herfst helemaal vol en gaat de hele winter slapen. Zelfs Zwaluw kon niet spelen. Hij moest helemaal naar een warm land vliegen, omdat hij hier geen insecten meer kan vinden om te eten’, legt Winterkoninkje uit. ‘Pas in de lente komt Eekhoorn zijn holletje weer uit, wordt Egel weer wakker en vliegt Zwaluw weer terug naar het bos.’

‘Ik hoef niet te slapen in de winter Winterkoninkje, ik kan ook genoeg eten vinden hier, ik heb het niet koud buiten en ik wil heel graag met je spelen in de sneeuw!’, zei Konijn blij. ‘Laten we gaan sleeën en daarna glijden over het ijs van de plas’.

Eindelijk was er iemand die met Winterkoninkje kon spelen!

De hele winter speelden Winterkoninkje en Konijn met zijn tweeën in het bos. Ze beleefden de leukste avonturen. Toen het lente werd en alle planten en bloemen weer begonnen te groeien, werden Eekhoorn en Egel wakker en kort daarna vloog Zwaluw weer terug naar het bos. Nu konden de beste vrienden eindelijk weer met elkaar spelen. Ze speelden de hele lente en zomer en herfst. Toen het weer winter werd was Winterkoninkje niet meer zo verdrietig, want Konijn was altijd in de buurt om met hem te spelen!

Bijlage 2: kleurplaat

Bijlage 3: Vogelvoer maken
Vetbollen maken

Benodigdheden:

- strooivoer
- frituurvet
- touw
- magnetron
- plastic bekertjes (of oude mokken)
- schaar
- borden
- messen

Stap 1:
Bij gebruik papieren beker:
Maak met een schaar een gaatje in de onderkant van het papieren bekertje. Steek een stuk touw hier doorheen en maak een knoop aan de binnenkant van het bekertje. De andere helft van het touw steekt door de achterkant van het bekertje naar buiten, hieraan hang je later de vetbol op.

Bij gebruik oude mok:
Knoop een stuk touw aan de oor van de mok, hieraan kun je de mok later ophangen.

Stap 2:
Snijd het blok vet in 2 stukken.

Stap 3:
Leg het blok vet in een schaaltje of op een bordje en stop dit een paar seconden in de magnetron. Hierdoor wordt het vet zacht en kneedbaar.

Stap 4:
Kneed het strooivoer door het zachte vet heen en stop dit in het bekertje.

Pindaslinger maken

Benodigdheden:

- pinda's
- touw
- stopnaald

Stap 1: Knip een stuk touw af van de rol.
Stap 2: Prik gaatjes in de pinda's
Stap 3: rijg de pinda's aan het touw

Avifauna
vogels en zoo

Bijlage 4:
Vogels observeren

Zet achter de naam van de vogel die je gezien hebt een streepje. Komt een vogelsoort meer dan 1 keer voor op het schoolplein? Zet dan meerdere streepjes neer.

Winterkoninkje:

Roodborstje:

Vink:

Halsbandparkiet:

Turkse tortel:

Spreeuw:

Pimpelmees:

Merel:

Kokmeeuw:

Koolmees:

Kauw:

Huismus:

Houtduif:

Heggenmus:

Ekster:

Groenling:

Ben je vogels tegen gekomen die niet op de lijst staan: schrijf hun namen hieronder op of plak een foto.

_____

_____

_____

_____

Avifauna
vogels en zoo

Bijlage 5:
'Welke vogel ben ik?'
Speelkaarten

Avifauna
vogels en zoo

Avifauna
vogels en zoo

Avifauna
vogels en zoo

Avifauna
vogels en zoo

Bijlage 6:
'Welke vogel ben ik?' werkblad

Winterkoninkje

Roodborstje

Vink

Zanglijster

Turkse tortel

Spreeuw

Pimpelmees

Merel

Kramsvogel

Koolmees

Kauw

Huismus

Houtduif

Heggenmus

Grote bonte specht

Groenling

Goudvink

Gaai

Ekster

Boomklever

Avifauna
vogels en zoo

Bijlage 7:
Onze tuinvogels

Boomklever
Met zijn blauw-achtige verenkleed en bijna roze borst 'kleeft' hij langs de bast van een boom op en neer. Het liefst een oude boom, met (spechten)gaten erin. Daarin zit zijn favoriete maaltje: insecten en larven. Maar hij strijdt ook graag om het pinda-netje met de andere bezoekers van uw voerdertafel. U kan hem helpen door pindakaas vermengd met strooivoer op de bast van de boom te smeren.

Ekster
Eksters zijn de hangjongeren van de vogelwereld. Ze maken een hoop herrie en zijn overal voor in. Ze zijn enorm nieuwsgierig en eten alles wat ze kunnen krijgen, of het nou patat is of jonge zangvogeltjes. Daardoor heeft deze zwart-witte vogel met zijn lange staart niet zo'n goede reputatie. Toch zijn het zeer intelligente vogels. Bijna overal kunnen ze zich handhaven. Hun favoriete woonplaats is in hoge bomen.

Gaai
De gaai is van oorsprong een schuwe bosbewoner. Tegenwoordig voelt hij zich ook in stadse tuinen thuis. Eikels vormen het hoofdmenu van de vroege herfst tot laat in het voorjaar. Daarnaast eten gaaien zaden, fruit en insecten (vooral rupsen en kevers). In de broedtijd roven ze soms een ei of jonge vogel. Gaaien komen wel af op voedertafels en zelfs pindanetjes. Vooral 's ochtends vroeg, als iedereen nog slaapt!

Goudvink
De goudvink wil graag een grote dichtbegroeide (bessen) tuin. Hij leeft namelijk het liefst in een gemengd bos (naaldbomen en loofbomen) waar veel struiken onder de bomen staan. Soms laat hij zich ook bij een voedertafel zien. Dat is dan vooral in de winter. Ondanks de prachtige roze-rode borst van het mannetje valt hij zo niet snel op, omdat hij niet erg beweeglijk is.

Groenling
De veren van de groenling hebben alle kleurovergangen van groen naar geel. Hij leeft het liefst in de omgeving van stekelige planten en dichte struiken. U kunt hem bijvoorbeeld in een conifeer aantreffen. Wilt u de groenling traceren, zorg dan voor zonnebloempitten. Met zijn stevige snavel 'trilt' hij de zaden heel handig los uit het omhulsel.

Avifauna
vogels en zoo

Grote Bonte specht
Spechten zijn natuurlijk met name beroemd om hun drum-solo's. Als ze met hun snavel een gat voor een nest uithakken in een boom, weerklinkt dat in de wijde omtrek. Ook hun 'lachende' roep is beroemd, mede dankzij de tekenfilmfiguur Woody Woodpecker. Hoewel spechten echte bosbewoners zijn, kunt u deze eigenwijze zwart-wit-rode vogel zeker op de vetbollen in uw tuin aantreffen.

Heggenmus
Een beetje verlegen is de heggenmus wel. Hij scharrelt meestal op de grond onder de voedertafel. Met zijn grijs-bruine uiterlijk valt hij niet bijzonder op. Toch is het een pittig vogeltje. Hij kan prachtig en helder zingen en hij is bovendien een vurige minnaar. De heggemus stelt bescheiden eisen aan uw tuin. Een border met vaste planten en een dichte heg zijn voldoende.

Houtduif
De houtduif is een echte zaadeter. Overal kan hij aan de kost komen en hij eet het liefste van de grond. Omdat hij zo lekker stevig gespierd is, zijn roofvogels dol op houtduiven. Maar al die spieren zijn juist bedoeld om te ontsnappen aan roofvogels. Houtduiven zijn erg rommelige bouwers. Met losse takken maken ze een nest in een hoge boom.

Huismus
De huismus is een echte mensenvriend. Hij leeft overal waar mensen wat eetbaars morsen. Ze eten ook gerust van je bord. Hun aantal neemt af, waarschijnlijk omdat de plekken waar ze graag nestelen door de mens worden opgeruimd. Scheve dakpannen en kieren en gaten in gebouwen zijn er steeds minder. U kunt ze helpen met een mussenpot of -dakpan.

Kauw
U hangt een vetbol op, en meteen zit er een grote zwarte vogel op. Grote kans dat het een kauw is. Als u ze probeert te weren, blijkt hoe inventief ze zijn in het bemachtigen van eten dat niet voor ze bedoeld is. Ook het voer van hond, kat, paard en konijn eten ze graag. Kauwen zijn echter erg sociaal en intelligent. Ze nestelen in groepen bij elkaar in hoge bomen.

Koolmees
De koolmees, met zijn opvallende gele borst-met-blauwe-stropdas, is een stamgast in bijna elke tuin. Hij is dol op vetbollen en pinda's. Een paar beschutte plekken om te eten en wat voedsel, dat is al genoeg om een koolmees in uw tuin te zien. Met een nestkast doet u deze kleine druktemaker ook veel plezier.

Avifauna
vogels en zoo

Kramsvogel
Zoals zwaluwen de zomer aankondigen, zijn kramsvogels traditioneel de voorbodes van de winter. Vanuit hun broedgebieden in Noord-, Centraal- en Oost-Europa zwerven ze in het najaar in zuidwestelijke richting uit. Soms zien we ze samen optrekken met koperwieken. Sinds enkele decennia broeden ze ook in ons land, maar niet in grote aantallen. Kramsvogels houden van klokhuizen. Dus gooi het klokkenhuis van de appel vooral niet in de biobak, maar reserveer het voor deze lijster.

Merel
De merel houdt van uw gazon. Daar vindt hij zijn favoriete maaltijd: regenwormen. Maar ook fruit en bessen staan op het menu van deze zwarte vogel en zijn bruine echtgenote. Hij bouwt zijn nest soms dicht bij uw huis, zodat u in het broedseizoen steeds activiteit in de tuin ziet. De jonge merels lijken erg onhandig, maar hun capriolen zijn meestal gewoon vliegoefeningen. Houd dan de kat even binnen.

Pimpelmees
De pimpelmees lijkt op de koolmees. Maar als u ze samen bij uw voedertafel ziet, is het verschil goed te zien. De pimpelmees is iets kleiner en hij heeft een blauw kopje. Maar in leefgewoonten en gedrag zijn er veel overeenkomsten tussen deze vogeltjes. Ook de pimpelmees hangt als een acrobaatje aan de vetbollen en pindakorfjes in uw tuin.

Roodborst
Een opvallende verschijning, dit eigenwijze vogeltje met zijn rode borstveren. In veel tuinen komt hij met zijn donkere kraaloogjes kijken of er iets voor hem te halen valt. Soms zelfs als u in de tuin aan het werk bent. Soortgenoten jaagt hij zonder pardon weg. Hij verstopt zijn nest goed en voelt zich thuis in veel tuinen.

Spreeuw
Als u in de schemering een grote wolk vogels ziet, zijn dat vaak spreeuwen die zich opmaken voor de nacht. Individueel vallen de vogels niet zo op: ze zijn donker gekleurd, iets kleiner dan een merel en ze hebben een witgespikkelde borst. De spreeuw zoekt zijn eten op gazons, akkers en weilanden. Hij broedt het liefst in een holte in een boom, in kieren of spleten van gebouwen, of in een nestkast.

Turkse Tortel
De Turkse Tortel is een bescheiden en vriendelijke vogel. Hij kan zich bijna overal handhaven en hij stelt geen hoge eisen aan een plek voor zijn nest. Met zijn zachte gekoer, zijn donkere ogen en zijn grappige 'halsband' is het een graag geziene gast. Ze eten graag voer van een voedertafel of van de grond.

Avifauna
vogels en zoo

Vink
De vink is eigenlijk overal te vinden waar bomen zijn. Hij nestelt in hagen en houtwallen, maar ook in tuinen en parken. Met zijn parmantige witte streep is hij goed te herkennen. De vink scharrelt zijn maaltijd het liefst op de grond bij elkaar. Maar hij wil daarbij wel in de buurt van begroeiing blijven.

Winterkoning
De winterkoning is de kleinste gast van de tuinvogels. Het is een pittig, bruinachtig vogeltje met een grappig, rechtopstaand staartje. Er zit veel energie in dit vogeltje! Razendsnel schiet hij van de ene struik naar de andere, opzoek naar kleine insecten. In de winter is hij blij als u wat zaad onder de struiken strooit, want bij de voedertafel komt hij niet graag. Hij kan behoorlijk hard zingen.

Zanglijster
Deze fiere vogel met zijn bruingespikkelde borst lust graag slakken. U doet hem een plezier met een stukje steen waarop hij die kapot kan slaan. Hij houdt van een tuin waar naast begroeiing ook een grasveldje aanwezig is. In het najaar eet hij naast slakken en insecten ook bessen of vruchten. Zijn zang is heel afwisselend en onvermoeibaar. Een enthousiaste zanglijster vervangt uw wekkerradio met gemak.

Avifauna
vogels en zoo